



Schola Europaea / Office of the Secretary-General

Pedagogical Development Unit

Ref.: 2019-09-D-32-lv-2

Orig.: LV

## **Latviešu valodas programma (pirmsskola, pamatskola)**

### **Syllabus for Latvian Language I (Nursery and Primary cycle)**

---

**Approved by the Joint Teaching Committee at its meeting on 10 and 11 October 2019 in Brussels**

Immediate entry into force

## Latviešu valodas programma

IEVADS .....	3
Introduction .....	3
Introduction .....	3
Einleitung .....	4
1. Mērķis (P1-P5) / General objectives (P1-P5) .....	4
2. Didaktiskie principi / Didactic principles .....	4
3. Mācību mērķi un kompetences / Learning objectives and competencies .....	4
3.1. Mācīšanās kompetences / Key Competencies .....	5
4. Latviešu valoda pirmsskolā / Syllabus for Nursery .....	6
5. Pamatskolas programma / Syllabus for Primary school .....	8
5.1. Latviešu valoda un literatūra 1.-3.klasei / Content for (P1-P3) .....	8
5.2. Latviešu valoda un literatūra 4.-5.klasei /Content for (P4-P5) .....	11
6. Mācību metodes / Teaching methods .....	14
7. Vērtēšana/Assessment .....	19
8. Metodes/ Methods .....	21

## **IEVADS**

Latviešu valodas programma ir paredzēta skolēniem, kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda un kuriem nav latviešu valodas plūsmas, kā arī skolēniem, kuri var mācīties latviešu valodas plūsmā Eiropas skolā.

Izglītības programma ir veidota, izmantojot Latvijas Republikas valsts pirmsskolas vadlīnijās noteikto un valsts pamatizglītības standartā noteiktās prasības latviešu valodas apguvei.

Latviešu valodas programma veidota, ņemot vērā Eiropas skolas mērķus, uzdevumus un sasniedzamos rezultātus.

Latviešu valodas programma veidota tā, lai, īstenojot programmā noteiktos mērķus, uzdevumus un saturu, skolotājs var ievērot arī skolēna individuālās spējas un vajadzības.

## **Introduction**

Latvian language program is designed for students whose mother tongue is Latvian and who do not study in the Latvian language streams as well as to students who can learn in the Latvian language stream in the European School.

The program is designed using the requirements set for the acquisition of the Latvian language in the Guidelines of the Republic of Latvia for the state preschool and basic education.

The Latvian language program is designed taking into account the essential provisions, objectives, and characteristics of the European schools.

The structure and content of the syllabus is designed in such a way that the teacher has enough space to pursue educational objectives of the school and student's individual abilities and needs.

## **Introduction**

Le programme de letton est pour les élèves de langue maternelle lettonne qui n'ont pas de section lettone ainsi que pour les élèves qui peuvent étudier dans la section lettone de l'Ecole européenne.

Le programme d'études a été élaboré en utilisant les lignes directrices des écoles maternelles de la République de Lettonie et les exigences établies dans le standard national pour l'acquisition de la langue lettone.

Le programme letton est créé en prenant en les objectifs, les tâches et les résultats à atteindre de l'Ecole européenne.

Le programme de letton est créé de façon qu'en réalisant, les objectifs, les tâches et le contenu établis dans le programme, l'enseignant peut tenir compte également des compétences individuelles et besoins de chaque élève.

## Einleitung

Der Lehrplan für Lettisch richtet sich an alle Schüler der Europäischen Schulen, deren Muttersprache Lettisch ist.

Bei der Verfassung des Lehrplans wurde insbesondere darauf geachtet, dass er einerseits mit den nationalen Richtlinien im Primarbereich und mit dem nationalen Standard im Sekundarbereich, und andererseits mit den grundlegenden Bestimmungen, Zielsetzungen und Eigenschaften der Europäischen Schulen in Einklang steht.

Die Struktur und der Inhalt des Lehrplans sind derart gestaltet, dass sie der Lehrkraft genügend Raum bieten, um die allgemeinen Erziehungszielsetzungen verfolgen und die Schlüsselkompetenzen und Fertigkeiten einzelner Schüler deren Bedürfnissen entsprechen fördern zu können.

Der Lehrplan wurde gemäß der neuen Struktur für alle Lehrpläne des Systems der Europäischen Schulen verfasst.

### 1. Mērķis (P1-P5) / General objectives (P1-P5)

Latviešu valodas mācību priekšmeta programma pirmsskolai un pamatskolai 1.–5.klasei izstrādāta atbilstoši prasībām, kādas izvirza Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un Latvijas Republikas *Valsts pamatizglītības standartus*. Tajā norādīts latviešu valodas mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi, mācību saturs un sasniedzamais rezultāts pa klašu grupām, kā arī mācību satura apguves metodes un paņēmieni, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni.

### 2. Didaktiskie principi / Didactic principles

Mācību procesā ievērojami didaktiskie principi: *zinātniskums, mērķtiecība, saprotamība, uzskatāmība, piemērotība, pēctecība, motivācija, interese, noderīgums, panākumu nodrošinājums, patstāvīgums, radošums, mūsdienīgums* u. c.

### 3. Mācību mērķi un kompetences / Learning objectives and competencies

Attīstīt skolēnu kompetenci latviešu valodā, prasmi izteikties un sazināties latviešu valodā, apzināties valodas lomu savas personības izveidē, etniskās identitātes saglabāšanā un starpkultūru dialoga veidošanā, prasmi uztvert literatūru kā vārda mākslu, pilnveidojot skolēna lasīšanas intereses, tēlaino domāšanu un radošo pašizpausmi.

Sekmēt izglītojamā spēju kompetenti lietot latviešu valodu saziņā, mūžizglītībā un kultūru dialogā.

Sekmēt izglītojamā emocionālo, radošo un intelektuālo spēju attīstību, izpratni par literatūras daudzveidību, ieinteresētību Latvijas un pasaules literatūras un folkloras mantojuma izziņāšanā.

Vispārīgās prasmes – spēja abstrahēt, analizēt, secināt, salīdzināt, saskatīt analogijas – cieši saistītas ar komunikatīvajām prasmēm – uztvert, saprast un vērtēt tekstā pausto informāciju, izteikt sakarīgi savas domas, tās argumentēt, sadarboties, organizēt un patstāvīgi strādāt, iepazīt

savas un citu tautu saskarsmes tradīcijas u.c., kas aprakstītas sociokultūras kompetencē un mācīšanās kompetencē, ir arī citu mācību priekšmetu uzdevumi, un bieži vien to rezultāti nav sasniedzami, apgūstot vienu tematu. Tie ir atkarīgi no skolotāja izvēlētajām mācību metodēm, mācību satura un visas skolas mācību procesa, kas kompleksi veido skolēna komunikatīvo kompetenci kopumā.

Pamatprasmes ir definētas kā zināšanu, prasmju, attieksmes kombinācija, kas atbilst kontekstam. Galvenās kompetences ir tās, kuras nepieciešamas indivīdiem sevis pilnveidošanā un attīstībā, pilsoniskā aktivitātē, sociālajā iekļaušanā un nodarbinātībā.

Mūžizglītības astoņas galvenās kompetences ir:

- 1) saziņa dzimtajā valodā;
- 2) saziņa svešvalodās;
- 3) matemātiskās prasmes un pamatprasmes dabaszinībās un tehnoloģijās;
- 4) digitālās prasmes;
- 5) mācīšanās mācīties;
- 6) sociālās un pilsoniskās prasmes;
- 7) pašiniciatīva un uzņēmējdarbība;
- 8) kultūras izpratne un izpaušme.

Visas kompetences ir vienlīdz svarīgas, jo katra no tām var nodrošina veiksmīgu dzīvi zināšanu sabiedrībā. Daudzas pamatprasmes pārklājas un savienojas: aspekti, kas ir svarīgi vienā sfērā, var atbalstīt prasmes arī citā sfērā. Valodas pamatiemaņu prasme, rēķināšanas, lasīt un rakstīt prasmes un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) prasmes ir būtisks pamats mācību procesā, un mācīšanās mācīties ir atbalsts visām aktivitātes. Ir virkne tēmu, kam ir nozīmīga loma visās astoņās pamatprasmēs, kā arī tās tiek piemērotas mūžizglītībā: kritiskā domāšana, radošums, iniciatīva, problēmu risināšana, riska novērtējums, lēmumu pieņemšana un lietišķa emociju pārvaldīšana.

Literatūras uzdevumi un metodiskie paņēmieni strukturēti atbilstoši metodiskajai pieejai, ka jebkura literārā darba apguve realizējama 3 soļos – teksta atvēršana, lai skolēnu noskaņotu emocionāli un sagatavotu aktīvai garīgai un praktiskai darbībai; teksta lasīšana un analīze, kuras laikā tiek radīts dialogs starp skolēnu un literāro darbu; pēcteksta darbs, kurā tiek rosināta jaunu zināšanu, jaunas vai padziļinātas lasītāja pieredzes veidošana, kā arī īpaši izcelta skolēna radošā darbība, interpretējot un vērtējot literāro darbu, kā arī pašvērtējums un savstarpējā vērtēšana.

### **3.1.Mācīšanās kompetences / Key Competencies**

Latviešu valodas programmā mācību saturs un sasniedzamie rezultāti tiek atspoguļoti 4 kompetencēs – valodas, komunikatīvajā, sociokultūras un mācīšanās kompetencē – un literatūras kā vārdu mākslas, literārā darba uztveres, radošās darbības un literatūras kā kultūras sastāvdaļas apguvē.

Valodas kompetence ir spēja uztvert valodu kā zīmju sistēmu, izprast un izmantot visu valodas līmeņu elementus, lai dažādās dzīves darbības situācijās uztvertu un veidotu literārās valodas normām atbilstošu tekstu mutvārdos un rakstveidā.

Komunikatīvā kompetence ir spēja ar valodas līdzekļiem īstenot dažādus saziņas uzdevumus, veidot un uztvert mutvārdu un rakstveida tekstu, apzināti izmantot valodas līdzekļus sava saziņas mērķa sasniegšanai, novērtēt saziņas procesa efektivitāti.

Sociokultūras kompetence ir zināšanas un sapratne par sociālo un kultūras vidi, kurā valoda tiek lietota, un prasme šīs zināšanas izmantot, lai, nezaudējot savu etnisko identitāti, sazinātos un saprastos daudz kultūru sabiedrībā.

Mācīšanās kompetence ir spēja izziņas procesā izmantot racionālus darba paņēmienus, atbilstošus informācijas avotus un tehnoloģijas, kā arī prasme patstāvīgi pilnīgot savu personību, bagātināt pieredzi.

Literatūras apguvē akcentētas skolēnam nozīmīgas mākslas un ētiskās vērtības, kas veido pamatu viņa pilnvērtīgai, motivētai attīstībai, centrā izvirzot prasmju un iemaņu attīstību vārda mākslas izpratnes procesā, tēlainās domāšanas attīstību.

#### **4. Latviešu valoda pirmsskolā / Syllabus for Nursery**

Pirmsskolas programma paredzēta latviešu valodas apguvei bērniem no četrus gadu vecuma.

Mācību saturs veidots saskaņā ar valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām, lai nodrošinātu pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pēctecību.

##### **Uzdevumi:**

- attīstīt prasmes saklausīt un saprast dzirdēto;
- attīstīt prasmi izteikt savas domas;
- attīstīt stāstītprasmi;
- paplašināt vārdu krājumu;
- iepazīstināt ar latviešu tautas folkloru, daiļliteratūru;
- attīstīt prasmi saklausīt un diferencēt valodas skaņas;
- sagatavot rakstīt un lasītprasmes apguvei;
- attīstīt pašizpaušmes prasmes.

##### **Klausīšanās:**

- skaņu saklausīšana;
- skaņu diferencēšana;
- vārdu saklausīšana;
- teksta klausīšanās;

##### **Mācās:**

- klausīties tautasdziesmas, pasakas, dzejoļus, stāstus;
- paust emocionālu attieksmi pret daiļdarba tēliem;
- uztvert dažādas daiļdarba noskaņas;
- regulēt balss tembru, skaļumu;
- saklausīt doto skaņu vārdā;
- diferencēt pēc dzirdes patskaņus;
- minēt asociatīvās mīklas;
- uztvert tēlainās izteiksmes līdzekļus(epitetus, salīdzinājumus);
- atpazīt dzirdēto latviešu tautas pasaku varoņus;
- minēt aprakstošās mīklas.

##### **Runāšana:**

- skaņu izruna;
- balss skaļums, temps;
- tembris;
- runas dikcija.

##### **Mācās:**

- pareizi izrunāt visas skaņas;
- lietot lietvārdus atbilstoši situācijai;
- lietot darbības vārdus, kas saistīti ar norisēm dabā, laika ritējumu;
- nosaukt lietvārdus, kas apzīmē biežāk lietojamus priekšmetus un dabas objektus;

- nosaukt vārdus, kas izsaka pieaugušo un bērnu darbības;
- lietot īpašības vārdus, kas raksturo priekšmetus un dabas objektus;
- nosaukt grāmatas ilustrācijās redzamo;
- lietot darbības vārdus, kas apzīmē transporta līdzekļu kustību, dzīvu būtnu darbības;
- lietot īpašības vārdus, kas apzīmē priekšmetu, dabas objektu īpašības;
- lietot apstākļa vārdus, kas norāda vietu un laiku;
- lietot norādāmos un piederības vietniekvārdus atbilstoši situācijai;
- saskaņot vārdus dzimtē, skaitlī, locījumā;
- deklamēt īsus dzejoļus, skaitīt skaitāmpantus, skandēt tautasdziesmas;
- paust savu attieksmi, atveidot pasaku tēlus, minēt mīklas;
- nosaukt priekšmetus pēc to lietojuma;
- izteikt savas domas, izjūtas un attieksmi par piedzīvoto;
- raksturot un vērtēt daiļdarbu tēlus, viņu rīcību;
- turpināt iesākto stāstījumu;
- stāstīt par sižetisku attēlu sēriju.

#### **Lasīšana:**

- grāmata,
- attieksme pret grāmatu,
- burti.

#### **Mācās:**

- jautāt par ilustrācijās redzamo un teksta saturu;
- atrast tekstā un nosaukt pazīstamus burtus;
- ar pieaugušā palīdzību lasīt dažādus uzrakstus;
- pazīt burtus.

#### **Rakstīšana:**

- sīkās pirkstu un rokas muskulatūras attīstīšana,
- rakstīts teksts.

#### **Mācās:**

- vilkt līnijas, švīkāt, apļot, savienot punktus ar loku un līniju, apvilkt lielu siluetu kontūras, aizsvītrot tās;
- vilkt taisnas, slīpas, liektas, līnijas;
- zīmēt dažādu līniju rakstus, turpināt iesāktos ornamentus;
- rakstīt burtu elementus.

Mācību satura apguvei ieteicamas tādas mācību metodes, paņēmieni un darba organizācijas formas, kas rosina izziņas darbību un sekmē katra bērna iesaistīšanos pedagoģiskajā procesā, respektējot ikviena bērna attīstības vajadzības un veicinot fizisko, psihisko un sociālo attīstību.

## 5. Pamatskolas programma / Syllabus for Primary school

### 5.1. Latviešu valoda un literatūra 1.-3.klasei / Content for (P1-P3)

Latviešu valodas apguves procesā 1.–3. klasē radīt skolēnam iespēju:

- attīstīt valodas vārdu krājumu;
- attīstīt valodas izjūtu;
- attīstīt prasmes sazināties ar vienaudžiem un pieaugušajiem;
- klausīties, lasīt, gūt un sniegt mācību un citu informāciju rakstveidā un mutvārdos;
- izteikt un pamatot savas domas mutvārdos un rakstveidā;
- runāt un rakstīt atbilstoši pieņemtajām normām;
- apzināties dzimtās valodas lomu;
- attīstīt savas pašizpaušmes un radošās prasmes.

#### **Komunikatīvā kompetence**

Saziņas temats un adresāts. Saziņa atbilstoši adresātam un saziņas tematam. Sava viedokļa izteikšana.. Uzstāšanās (deklamēšana, apsveikumi jubilejā, valsts svētkos).

*Klausīšanās un runāšana.* Informācijas iegūšana un uztveršana no dažādiem avotiem. Teksta izpratne klausoties. Sarunas uzsākšana.. Jautājumu un atbilžu veidošana par mācību saturu. Stāstījums par pieredzēto, dzirdēto un lasīto.

*Lasīšana.* Skaidra, veikla un izteiksmīga lasīšana. Lasītā izpratne. Temata un virsraksta formulēšana. Detalizētā un izlases lasīšana.

*Rakstīšana.* Skolas raksts, burtu saistīšana atbilstoši tā prasībām. Vārdu rakstība pēc fonētiskā un morfoloģiskā principa (vārdu pārveidošana skaidrajā pozīcijā). Vārdu pārnešana jaunā rindā. Noraksti, diktāti, atstāstījumi, radoši rakstu darbi.

#### **Valodas kompetence**

*Vispārīgie valodniecības jautājumi.* Valoda kā saziņas un izziņas līdzeklis. Verbālie un neverbālie saziņas līdzekļi. Valodas formas: runa un raksti. Valodas skaņas un burti, alfabēts.

*Vārds.* Valodas skaņu iedalījums: īsie un garie patskaņi, divskaņi un līdzskaņi, zilbe, vienzilbīgi, divzilbīgi un vairākilbju vārdi.

Vārda nozīme. Sinonīmi un antonīmi. Vārdu krājums.

Vārda sastāvs. Radniecīgi vārdi. Pirmatnīgi un atvasināti vārdi, salikteņi.

Lietvārdi: sugas vārdi un īpašvārdi. Lietvārdu dzimte, skaitlis un locījums.

Īpašības vārdi, to nozīme. Īpašības vārdu dzimte, skaitlis un locījums.



Darbības vārdi, to vienkāršie laiki (tagadne, pagātne, nākotne). Darbības vārdu maiņa personās un vienkāršajos laikos.

*Teikums.* Teikumu iedalījums pēc izteikuma mērķa (stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikums). Vienkāršs nepaplašināts teikums un vienkāršs paplašināts teikums. Teikuma virslocekļi (teikuma priekšmets un izteicējs). Vienlīdzīgi teikuma locekļi.

*Teksts.* Teksta veidošana. Virsraksts un rindkopa. Teksta plānošana. Dialogs un monologs.. Īsi domraksti ar vēstījuma un apraksta elementiem. Vēstule, ielūgums un apsveikums.

## **Sociokultūras kompetence**

Cilvēks un valoda. Latviešu valoda kā dzimtā valoda un valsts valoda. Latviešu valoda un citas valodas Latvijā un pasaulē. Folklorā un literatūra- kultūras un vēstures atspoguļotājas.

## **Mācīšanās kompetence**

Mācību uzdevumu un skolas darba kārtības izprašana. Teksta satura prognozēšana pēc attēliem vai virsraksta. Teksta uztvere kopumā un pa daļām. Pieturzīmju loma rakstītā tekstā. Vārdu nozīme un izvēle. Domāšanas darbību – salīdzināšana, vispārināšana, grupēšana- pielietošana.

## **Pamatprasības mācību priekšmeta apguvei 1.-3.klasē**

### **KOMUNIKATĪVĀ KOMPETENCE**

#### **Klausīšanās**

- Sadzīves un mācību situācijās uztver un saprot sev vajadzīgu un interesējošu, dabiskā tempā izpildītu tekstu.
- Dabiskā tempā izpildītā tekstā saklausa sev nepieciešamo informāciju.
- Nosaka runātāja attieksmi (jautājumu, lūgumu, pavēli).

#### **Lasīšana**

- Lasa savām vajadzībām un interesēm atbilstošus tekstus.
- Atbilstoši mācību uzdevumiem tekstā atrod nepieciešamo informāciju.
- Tekstā nosaka galvenos varoņus, darbības vietu un apstākļus.

#### **Runāšana un sazināšanās**

- Izsaka savas vajadzības ikdienas situācijās, iesaistās sarunās vienkāršās saziņas situācijās.
- Atstāsta vienkāršu tekstu.
- Stāsta par redzēto, dzirdēto, lasīto, par attēliem un ilustrācijām.
- Informācijas apmaiņā veido jautājumus un atbildes.

#### **Rakstīšana**

- Raksta vārdus, frāzes, vienkāršus teikumus par sev zināmām tēmām.
- Rakstos sniedz informāciju par sevi.
- Pieraksta sev nepieciešamo informāciju.
- Raksta vienkāršus lietišķos rakstus.
- Raksta īsus tekstus saistībā ar mācīto vielu.

## VALODAS KOMPETENCE

### Fonoloģija

- Zina un lieto rakstībā visus latviešu valodas alfabēta burtus.
- Izprot atbilstību starp skaņu un burtu.

### Leksika un semantika

- Ir pietiekams vārdu krājums ikdienas saziņai un mācīto tēmu ietvaros.

### Gramatika

- Teikuma beigās lieto saturam atbilstošu pieturzīmi.

## SOCIOKULTŪRAS KOMPETENCE

### Izpratne par kultūras parādībām Latvijā un starpkultūru dialogs

- Saskata apkārtējā vidē kultūru un valodu daudzveidību.
- Apzinās daudzveidības iespējas valodā, kultūrā un tradīcijās.

### Literatūra kā vārda māksla

- Literatūras veidi – lirika, epika.
- Literatūras žanri – dzejolis, literārā pasaka, stāsts, bērnu romāns.
- Literārā darba valoda, tēlainās izteiksmes līdzekļi – epitets, salīdzinājums.
- Daiļdarba saturs un tematika.
- Literārā darba uzbūves elementi.
- Literārā darba varoņi.
- Dabas tēlojums literārā darbā.
- Literatūra un citi mākslas veidi (mūzika, tēlotājmāksla, kino, animācija, teātris).
- Literārā darba ilustrācijas.
- Folklorā – tautasdziesmas, teikas, anekdotes, parunas, sakām vārdi, mīklas.
- Latviešu un cittautu folkloras sižeti, tēli, to izmantojums literārajās darbos.
- **Literārā darba uztvere, radošā darbība**
- Literārā teksta izteiksmīga lasīšana un runāšana.
- Literārā darba satura izklāsts loģiskā secībā.
- Apraksts un vēstījums.

- **Literatūra kā kultūras sastāvdaļa**
- Latviešu un citu tautu folkloras darbi.
- Literāro darbu daudzveidība.
- Tradicionālie, elektroniskie, audiovizuālie informācijas ieguves avoti.

## 5.2. Latviešu valoda un literatūra 4.-5.klasei /Content for (P4-P5)

Latviešu valodas apguves procesā 4. – 5. klasē radīt skolēnam iespēju:

- paplašināt latviešu valodas vārdu krājumu;
- attīstīt valodas izjūtu;
- pilnīgot klausīšanās, runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas prasmes informācijas saņemšanai un nodošanai;
- izteikt un pamatot savas domas mutvārdos un rakstveidā;
- veidot priekšstatu par valodu kā sistēmu ar tās likumiem;
- saprast un ievērot mācītās pareizrūnas un pareizrakstības normas;
- veicināt pašizpaušmes un radošās prasmes;
- veidot priekšstatu par literatūru kā vārda mākslu;
- attīstīt prasmes literāro darbu uztverē;
- rosināt interesi par savas un citu tautu literatūru un folkloru;
- veicināt literatūras apguves procesā daudzveidīgu informācijas avotu izmantošanu, veicinot skolēnu mācīšanās, vērtēšanas un sociālās prasmes.

### Komunikatīvā kompetence

Saziņas situācija: vieta, laiks, mērķis, temats un dalībnieki. Mutvārdu un rakstveida saziņa. Sarunas iesākšana, jautājumu un atbilžu veidošana, sarunas beigšana. Monologs, dialogs.

*Klausīšanās un runāšana.* Dzirdēts teksts kā veselums, tā temats, galvenā doma. Klausīšanās nozīme. Runāšanas prasmes pilnīgošana. Jautājumu un atbilžu veidošana par mācību saturu. Lasīta, dzirdēta teksta atstāsts. Stāstījums par savu pieredzi, dzirdēto, lasīto. Prasme uzstāties, piedalīšanās grupu darbā

*Lasīšana.* Veikla un pareiza lasīšana. Temata un galvenās domas uztvere un izpratne dažādos tekstos. Informācijas izvērtēšana.

Klausīšanās un lasīšanas nozīme informācijas ieguves procesā.

*Rakstīšana.* Mācīto ortogrāfijas normas ievērošana pierakstītā tekstā.

Informācijas ieguves avoti (sarunas, grāmatas, preses izdevumi, televīzija un radio, interneta resursi).

### Valodas kompetence

*Vispārīgie valodniecības jautājumi.* Valodas pamatfunkcija – saziņas funkcija.

*Vārds. Fonētika.* Skaņas un burti. Alfabēts. Patskaņi, divskaņi, līdzskaņi, zilbe. *Ortogrāfija.* Ortogrāfijas principi. Vārda uzsvars un zilbe.

*Morfoloģija.* Vārda sastāvs, celms un izskaņa. Izskaņu pareizrakstība. Vārdu darināšana ar izskaņām un priedēkļiem. Atvasinātu vārdu pareizrakstība. Salikteņi, to darināšana un pareizrakstības nosacījumi.

Lietvārdi, to iedalījums sugas vārdos un īpašvārdos. Lietvārdu dzimte, skaitlis un locījums, deklinācijas. Atgriezeniskie lietvārdi. Lietvārdu darināšana.

Īpašības vārdi. To dzimte, skaitlis un galotnes (noteiktā un nenoteiktā), salīdzināmās pakāpes; īpašības vārdu locīšana un lietošana, īpašības vārdu darināšana.

Skaitļa vārdi, to iedalījums pamata un kārtas skaitļa vārdos, lokāmie un nelokāmie skaitļa vārdi, daļskaitļi. Skaitļa vārdu saistāmība.

Vietniekvārdi, to iedalījums.

Darbības vārdi kā patstāvīgi vārdi, vienkāršie laiki.

*Leksikoloģija.* Vārdu krājums. Viennozīmīgi un daudznozīmīgi vārdi.

*Teikums. Sintakse.* Teikumu iedalījums pēc izteikumu mērķa. Vienkāršs nepaplašināts un vienkāršs paplašināts teikums. Teikuma virslocekļi (teikuma priekšmets un izteicējs) un palīglocekļi (apzīmētājs, papildinātājs). Tiesā runa. Salikts teikums – salikts sakārtots un salikts pakārtots teikums.

*Interpunkcija.* Pārskats par pieturzīmju lietošanu vienkāršā un saliktā teikumā.

*Teksts.* Noraksti, diktāti, atstāstījumi, vēstījuma, apraksta tipa domraksti. Teksta tēma.

## **Sociokultūras kompetence**

Dzimtā valoda, valsts valoda, dažādu etnisko identitāšu pārstāvju valoda, kultūra un tradīcijas.

## **Mācīšanās kompetence**

Iegūto zināšanu un prasmju izmantojums citos mācību priekšmetos un sadzīvē. Informācijas ieguve mācību procesā un sadzīvē.

## **Pamatprasības mācību priekšmeta apguvei 4.-5.klasē**

## **KOMUNIKATĪVĀ KOMPETENCE**

### **Klausīšanās**

- Uztver un saprot dabiskā tempā izpildītu tekstu, lai spētu atbildēt, pastāstīt par sevi.
- Dabiskā tempā izpildītā tekstā saklausā sev nepieciešamo informāciju un galveno domu, lai spētu sekot norādēm.
- Uztver teksta specifiskās detaļas.

### **Lasīšana**

- Izprot lasītā teksta plānveidību.
- Vērtē tekstā ietverto informāciju, tiešā veidā izklāstītus faktus, instrukcijas.
- Tekstā nosaka tematu, galveno domu, varoņus, darbības vietu un apstākļus, atrod galvenos secinājumus un argumentus.

### **Runāšana un sazināšanās**

- Sniedz detalizētu informāciju, iesaistās sarunās.
- Atstāsta tekstu.
- Stāsta par redzēto, dzirdēto, lasīto, par attēliem un ilustrācijām, akcentējot svarīgāko.
- Informācijas apmaiņā veido jautājumus un atbildes, izskaidro idejas vai problēmas galvenos aspektus.

### **Rakstīšana**

- Raksta vienkāršus tekstus par sev zināmām tēmām, notikumiem.
- Rakstos sniedz informāciju par sevi, piemēram, raksta personiskas vēstules, atklātnes, piezīmes, aizpilda veidlapas.
- Pieraksta sev nepieciešamo informāciju.
- Raksta tekstus saistībā ar mācīto vielu, apraksta darbības un notikumus, raksturo lietas.

## **VALODAS KOMPETENCE**

### **Fonoloģija**

- Zina ortogrāfijas principus.
- Prot mainīt intonāciju.

### **Leksika un semantika**

- Spēj noteikt vārdu nozīmi saistībā ar vispārējo kontekstu.

### **Gramatika**

- Lieto dažādas teikumu konstrukcijas, elementus, kategorijas, šķiras un struktūras.

## **SOCIOKULTŪRAS KOMPETENCE**

### **Izpratne par kultūras parādībām Latvijā un starpkultūru dialogs**

- Saskata apkārtējā vidē kultūru un valodu daudzveidību.
- Atšķir dažādu etnisko identitāšu pārstāvju valodu, kultūru, tradīcijas.

- Respektē daudzveidību un toleranci.

## Literatūra kā vārda māksla

- Literatūras veidi – lirika, epika.
- Literatūras žanri – dzejolis, fabula, literārā pasaka, stāsts, bērnu romāns.
- Literārā darba valoda, tēlainās izteiksmes līdzekļi – epitets, salīdzinājums.
- Daiļdarba saturs un tematika.
- Literārā darba uzbūves elementi – sižets.
- Literārā darba varoņi.
- Dabas tēlojums literārā darbā.
- Literatūra un citi mākslas veidi (mūzika, tēlotājmāksla, kino, animācija, teātris).
- Literārā darba ilustrācijas.
- Folklorā – tautasdziesmas, teikas, anekdotes, parunas, sakāmvārdi, mīklas.
- Latviešu un cittautu folkloras sižeti, tēli, to izmantojums literārajos darbos.

## Literārā darba uztvere, radošā darbība

- Viedoklis par literāro darbu.
- Literārā teksta izteiksmīga lasīšana un runāšana.
- Literārā darba satura izklāsts loģiskā secībā.
- Apraksts un vēstījums.

## Literatūra kā kultūras sastāvdaļa

- Latviešu un citu tautu folkloras darbi.
- Literāro darbu daudzveidība.
- Tradicionālie, elektroniskie, audiovizuālie informācijas ieguves avoti.

## 6. Mācību metodes / Teaching methods

Mācību metožu un paņēmieni izvēle notiek, gatavojot mācību vielu stundai. Izvēle atkarīga no *didaktiskā mērķa, skolēna sagatavotības vai zināšanu līmeņa, mācību satura un skolēna un skolotāja mijiedarbības, resp., saskarsmes veida.*

Mērķu sasniegšanai izvēlas mācību organizācijas formu: *individuāls darbs, frontāls darbs ar visu klasi, grupu vai pāru darbs.*

Metode, paņēmiens	Apraksts
----------------------	----------

Atstāstījums	<p>Atstāstījuma mērķis ir attīstīt skolēnu atmiņas spējas un loģisko domāšanu, kopt skolēna valodas kultūru, izmantojot paraugu, nostiprināt pareizrakstību. Atstāstījumus raksta galvenokārt pamatskolā. Skolotājs pirms rakstīšanas informē par atstāstījuma veidu, izlasa atstāstāmo tekstu, izskaidro svešos vārdus un uzraksta uz tāfeles grūtākos vārdus, pārrunā atstāstījuma kompozīciju, vēršot uzmanību uz atstāstījuma mērķi. Pēc otrreizējas nolasīšanas veido plānu vai lasīšanas laikā zīmē domu karti – visi kopā vai individuāli. Atstāstījumu veidi:</p> <p>1) <i>brīvie atstāstījumi</i> – tiem izmantojami teksti ar skaidru sižeta līniju. Skolēniem jāuztver tekstā paustā pamatdoma, notikumu secība.</p> <p>2) <i>atstāstījumi tuvu tekstam</i> – tajos skolēni atstāsta tuvu tekstam, izmantojot autora valodu, viņa lietotos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus;</p> <p>3) <i>paplašināmie atstāstījumi</i> – tajos atstāstāmā tekstā aizsākta doma, sižeta risinājums nav pabeigts, skolēni pēc savas izvēles raksta turpinājumu un nobeigumu;</p> <p>4) <i>konspektīvie atstāstījumi</i> – tajos atstāsta galveno domu, neizmantojot mazsvarīgus faktus, nelieto tiešās runas teikumus;</p> <p>5) <i>atstāstījumi ar formas maiņu</i> – lasāmie teksti un uzdevumi var būt dažādi: tekstā stāstījums 1.personā, skolēni pārveido 3.personā; tekstā dialogi, teikumi ar tiešo runu, skolēni atstāsta bez tiešās runas teikumiem; kāds notikums (lasa skolotājs), skolēni atstāsta ar adresāta maiņu – vēstule draugam, vecākiem, vecvecākiem, skolotājam u.tml. (tiks mainīti leksikas un stila līdzekļi);</p> <p>6) <i>izlases atstāstījums</i> – plašs klausāmais teksts ar sižeta sazarojumu, dažādiem notikumiem, skolēni pēc izvēles atstāsta vienu no tiem, vai arī izveido kāda tēla raksturojumu.</p>
Darbs ar tekstu	<p>Dažādus tekstus – runātos, ierunātos, rakstītos izmanto informācijas iegūšanai, tos analizē no dažādiem viedokļiem, konspektē, sagatavo atbildes uz jautājumiem, tos mācās caurskatīt, pārskatīt u.tml.</p> <p>Tekstus analizē arī elektroniskā veidā. Tas attīsta prasmi izmantot dažādas informatīvās tehnoloģijas, prasmi atrast, izvērtēt, analizēt un izmantot informāciju.</p>
Diskusija	<p>Diskusijas izmanto, lai izpētītu divus dažādus viedokļus par kādu jautājumu. Diskusijas tematu ar izmantojamo literatūru skolotājs paziņo iepriekš. Noskaidro darba grupas, kas sagatavos atšķirīgu viedokļu apskatu. Norise: izrauga vadītāju, pieņem reglamentu, ziņo par rezultātiem un sniedz rezumējumu. Diskusija rosina loģiskās domāšanas attīstību, veido prasmi uzdot jautājumus, māca uzstāties emocionālā situācijā, veicina toleranci pret citu uzskatu izteicējiem, rosina interesi, mācību motivāciju.</p>
Diktāti	Mācību diktāti:

	<p>1) redzes diktāts (fotogrāfiskais paņēmieni) – izlasa rakstītu vai drukātu vārdu, iegaumē un pēc redzes atmiņas to uzraksta. Parasti lieto 1.-2.klasē;</p> <p>2) (<i>dzirdes</i>) <i>diktāti</i> – ar dzirdi uztver vārdus, teikumus, pēc tam uzraksta. Skolotājs nolasa visu tekstu, tad pa atsevišķiem teikumiem izrunā “grūto” vārdu pareizrakstību, tad raksta.</p> <p>3) <i>diktāts ar palīglīdzekļiem</i> – diktāta rakstīšanas laikā var izmantot mācību grāmatu, tabulas, vārdnīcas, pierakstus u.c.;</p> <p>4) <i>sagatavotais diktāts</i> – skolēniem iepriekš zināms rakstāmais diktāta teksts, viņi paši to analizē, ievēro grūtākās vietas (ortogrammas), un tad skolotājs to diktē. Iespējams arī no galvas mācīta dzejoļa teksts, kurā īpaši jāievēro iederīgas pieturzīmes;</p> <p>5) <i>diktāts ar uzdevumu</i> – pēc diktāta uzrakstīšanas jāzīmē kāda teikuma shēma, jāpasvītro atsevišķas valodas parādības, ieteicams numurēt diktāta teikumus, lai nerastos apgrūtinājums;</p> <p>6) <i>izlases diktāts</i> – pēc skolotāja norādījuma no diktāta teksta raksta tikai atsevišķus vārdus vai teikumus;</p> <p>7) <i>savstarpējais diktāts</i> – izpilda darbu pa pāriem. Vispirms katrs izlasa savu teksta daļu, tad pirmais skolēns diktē otrajam skolēnam, otrs - diktē savu tekstu pirmajam. Katrs pats pārbauda savu rakstīto un labo kļūdas.</p> <p>8) <i>radošais diktāts</i> – skolotājs nodiktē saistošu tekstu bez nobeiguma, tas jāpieraksta pašiem skolēniem.</p>
Domraksti	<p>Domrakstus pēc formas izšķir:</p> <p>1) <i>vēstījums</i> – hronoloģiskā secībā izklāstīts viens vai vairāki notikumi. Vēstījuma rakstīšanā jāievēro noteikta pakāpenība (<i>secība</i>), jāvērtē, jāatlasa būtiskākie elementu notikuma norisē. Var būt divu veidu vēstījums: par brīvo tematu un par literāro tematu.</p> <p>2) <i>apraksts</i> – apcere par kāda priekšmeta, parādības vai dzīvas būtnes ārējām pazīmēm (<i>to izskatu, portretu; dabas, apkārtnes vērojumi</i>). <i>Domraksts</i> attīsta koncentrēšanās un novērošanas spējas, subjektīvu attieksmi pret novērojamo objektu. Var veidot lietišķo (neitrāla apcere par kāda objekta būtiskajām pazīmēm) un māksliniecisko (tēlaina, emocionāla objekta būtisko īpašību apcere) aprakstu. Plānošanas pamatā ir lokālais vai daļējais princips.</p> <p>3) <i>pārspriedums/eseja</i> – domraksts, kurā risināta kāda problēma vai noskaidrota parādība un skolēns pauž savu attieksmi pret to, atklāj zināšanas un savu dzīves pieredzi. Pārspriedumā ne vien atstāta faktus vai izvirza apgalvojumus, bet arī pamato, pierāda savas domas vai uzskatu pareizību.</p>



Jautājumi un atbildes (dialogs)	Ir <i>retoriskie jautājumi</i> , kurus stāstījuma laikā uzdod skolotājs vai skolēns, lai pievērstu uzmanību kādai parādībai, runātājs pats atbild uz šiem jautājumiem. <i>Analīzes jautājumi</i> , kas palīdz saskatīt valodas parādības, izprast to sistēmu, izdarīt secinājumus. Ar <i>izpratnes jautājumiem</i> noskaidro, vai temats izprasts pēc būtības; <i>vispārinošie jautājumi</i> , kas sakārto atsevišķus valodas faktus sistēmā; <i>atmiņas jautājumi</i> , kas reproducē agrāk mācīto vielu u.c.
Lomu spēle	Skolēni izspēlē dažādas saziņas situācijas. Tā kā lomu spēlei nav gatava scenārija vai dialoga, tad tās dalībnieki veido savas lomas, darbībai risinoties. Lomu spēle veicina situācijas izpratni, toleranci, jo paši iejūtas kādā lomā, veicina prasmi rīkoties dažādās situācijās. Veiksmīgi var izmantot valodā, mācoties par valodas stiliem, izvēlēties saziņas situācijai atbilstošus valodas līdzekļus.
Konspekta, tēžu, piezīmju veidošana	Attīsta prasmi patstāvīgi veidot mācību materiālu – konspektu, tēzes, piezīmes, veikt informācijas atlasī, analīzi, apkopojumu.
Mācību spēles	Skolotājs sagatavo spēles, parasti mācību vielas nostiprināšanai. Skolotājs vai skolēni izskaidro spēles noteikumus. Mācību spēles veicina interesi, aktivitāti, mācību motivāciju, kā arī nostiprina zināšanas.
Pareizrakstības mācības paņēmieni	Pareizrakstības mācības paņēmieni galarezultāts ir māka rakstīt burtus (alfabētu), savienot tos vārdos, lai tālāk veidotu teikumus, tekstu, ievērojot ortogrāfijas, interpunkcijas un stilistikas nosacījumus. Ortogrāfijas mācības paņēmieni: 1) fonētiskais: raksta vārdā to burtu, kas atbilst izrunātai skaņai; 2) morfoloģiskais: pēc kura vārda sastāvdaļu raksta vienādi visos gadījumos, neatkarīgi no tās izrunas vārdā
Pētījums	Pētījums sekmē skolēnu aktivitāti, attīsta pētnieciskā darba iemaņas. Paaugstinās skolēnu domāšanas aktivitāte, tiek sasniegts stundas mērķis, panākts zināšanu noturīgums, radošās darbības pieredze, radīta interese. Pētījums veicams plašākā laika posmā vai vienas stundas laikā.
Prāta vētra	Paņēmieni, ko var izmantot dažādās jomās: noskaidrot skolēnu iepriekšējās zināšanas, izmantot pārejā uz jauno vielu, jaunu ideju ģenerēšanā vai risinot kādu problēmuzdevumu. Skolēnos izraisa aktivitāti, interesi, esošās zināšanas izmanto jaunā situācijā, iespējami oriģināli risinājumi.

Projektu metode	<p>Projekts veicina dažādu informācijas avotu patstāvīgu izmantošanu, pilnīgo uzstāšanās un sadarbības prasmes. Projekta izstrādē jāievēro šādi soļi:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) projekta idejas/ temata izvēle,</li> <li>2) informācijas vākšana un analīze,</li> <li>3) optimālākā risinājuma izvēle un īstenošana,</li> <li>4) projekta prezentācija,</li> <li>5) darba izvērtēšana.</li> </ol>
Referāts	<p>Referāts attīsta skolēna valodas zinātnisko stilu, pētniecības darba iemaņas, rosina interesi par mācību vielu, veicina patstāvīgumu. Referāta ievadā atklāj aplūkojamā jēdziena (temata) izpratni, referāta mērķus, izstrādes gaitu. Izvērsumā, izmantojot avotu citēšanu un norādes uz atšķirībām uzskatos, dažādu ilustratīvo materiālu, secīgi izklāsta lietas būtību. Nobeigumā svarīgi ir secinājumi par tematu, kuros izpaužas autora galvenā doma, tā var būt formulēta tēžu veidā. Ja referātu iesniedz rakstveidā, tad referātam pievieno izmantotās literatūras un avotu sarakstu, kā arī saīsinājumu sarakstu.</p>
Skaidrojums	<p>Skolotājs izklāsta faktus, likumus, tos analizē, salīdzina, rāda shēmas, stāstot izskaidro faktu būtību, uzdod jautājumus. Skolēni vēro, iegaumē faktus, klausās un tiecas izprast skolotāja paskaidrojumus, meklē atbildes uz skolotāja jautājumiem.</p>
Stāstījums	<p>Sekmē mācību satura uztveri, attīsta domāšanu, pilnīgo runas un uzstāšanās prasmes.</p>
Vingrinājumi	<p>Metodisks paņēmieni mutvārdos vai rakstveidā pareizrunas vai pareizrakstības apguvei, arī teorētisko zināšanu izpratnei, valoddarbības prasmju attīstīšanai:</p>
Vizualizēšana	<p>Skolotājs vai skolēni izmanto vai izveido patstāvīgi dažādus simboliskus uzskates līdzekļus – shēmas, diagrammas, tabulas, plānus, kartes, zīmējumus u.c. Tas palīdz uztvert, strukturēt, apkopot mācību materiālu, attīsta domāšanas, patstāvīgā darba prasmes. Domu kartes veidošana veicina tēmas izpratni, attīsta sistematizācijas prasmes, loģisko, tēlaino domāšanu, prasmi saskatīt būtisko, plānot.</p>

## 7. Vērtēšana/Assessment

Mācību sasniegumu vērtēšana ir integrēta mācību procesa sastāvdaļa izglītojamā zināšanu, prasmju, attieksmju, kā arī mācību sasniegumu attīstības dinamikas noteikšanai.

Mācību sasniegumu vērtēšanas metodiskie paņēmieni ir šādi:

- ievadvērtēšana mācību procesa sākumā pirms temata vai mācību priekšmeta apguves, nosakot izglītojamā zināšanu un prasmju apguves līmeni, lai pieņemtu lēmumu par turpmāko mācību procesu;
- kārtējā vērtēšana mācību procesa laikā, nosakot izglītojamā mācību sasniegumus, lai tos uzlabotu un saskaņotu mācību procesa norises, mācību mērķa un izmantoto mācību metožu savstarpējo atbilstību, kā arī veicinot izglītojamā pašnovērtēšanas prasmes un atbildību;
- nobeiguma vērtēšana, nosakot izglītojamā zināšanu un prasmju apguves līmeni, kā arī izglītojamā produktīvās darbības prasmes temata vai loģiskas temata daļas, semestra, mācību gada, kursa vai izglītības pakāpes nobeigumā.

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas, metodiskos paņēmienus, pārbaudījumu apjomu, skaitu, izpildes laiku un vērtēšanas kritērijus nosaka mācību sasniegumu vērtētājs, ievērojot attiecīgā mācību priekšmeta saturu un izglītības iestādē īstenoto pamatizglītības programmu.

Mācību sasniegumu līmenis	Kritēriji mērķu sasniegšanai				Valodas attīstība
	Izpratne	Precizitāte	Patstāvība	Pielietojums	
Vāji +	Nav izpratnes par mācīto, nav apgūtas kompetences	Neprecīzi pilda uzdevumus	Pārsvarā nepieciešama skolotāja palīdzība	Mācīto lieto tikai vienkāršās situācijās	Izrunā visas latviešu valodas skaņas un skaņu savienojumus
Labi ++	Daļēji izprot mācīto, jāattīsta kompetences	Pieļauj biežas kļūdas, ko izraisa izpratnes trūkums	Pārsvarā izpilda skolotāja norādījumus	Kompetences attīsta tikai vienkāršās situācijās	Saprotami izrunā visas latviešu valodas skaņas un skaņu savienojumus
Ļoti labi +++	Pārsvarā izprot mācīto	Reti pieļauj kļūdas	Darbojas patstāvīgi, dažreiz nepieciešams atbalsts	Pārliecinoši lieto apgūtas kompetences	Runā ievēro pareizrūnas normas, loģiskās pauzes

Teicami ++++	Dziļa izpratne par mācīto, spēj patstāvīgi attīstīt kompetences	Precīzi pilda uzdevumus	Darbojas neatkarīgi un patstāvīgi	Spēj izveidot savu stratēģiju	Runā ievēro pareizrūnas normas, loģiskās pauzes un intonāciju
-----------------	---	-------------------------	-----------------------------------	-------------------------------	---

Mācību sasniegumu apraksti P5 / Learning Descriptions P5 / ATTAINMENT DESCRIPTORS for LI - P5 are decided for all L1 and are presented in the document Ref.: 2016-01-D-45-en-4

## 8. Metodes/ Methods

Vērtēšana ir mācību procesa būtiska sastāvdaļa, kuras mērķis ir skolēna personības pilnveidošana un izaugsme. Skolēna mācību sasniegumi jāvērtē daudzpusīgi un objektīvi, lai realizētu:

- prasību atklātības un skaidrības principu, kontrolējot mācību priekšmeta standartā noteikto obligātā mācību satura apguves pamatprasību apguvi;
- pozitīvo sasniegumu summēšanas principu, reģistrējot pozitīvos sasniegumus visos mācību sasniegumu vērtēšanas līmeņos – zināšanu iegaumēšanas un sapratnes, to lietošanas un patstāvīgas produktīvas darbības līmenī;
- vērtējuma atbilstības principu, dodot skolēnam iespēju apliecināt savas zināšanas un prasmes visiem mācību sasniegumu vērtēšanas līmeņiem atbilstošos uzdevumos, jautājumos, piemēros un situācijās;
- vērtējuma noteikšanai izmantoto veidu dažādības principu, izmantojot pārbaudes rakstos, mutvārdos un kombinēti, individuālo un grupas sasniegumu vērtēšanu un dažādus pārbaudes darbus (piemēram, diagnosticējošie darbi, kontroldarbi, praktiskie darbi, projektu darbi, ieskaites, eksāmeni);
- vērtēšanas regularitātes principu, lai skolēnu un viņa vecākus informētu par iegūtajām zināšanām, apgūtajām prasmēm un mācību sasniegumu attīstības dinamiku;
- vērtējuma obligātuma principu, izvirzot prasību, lai skolēns iesaistītos mācību procesā un iegūtu savām spējām atbilstošu vērtējumu.

Vērtētājs var būt: pats skolēns, klasesbiedri, skolotājs (iekšējā vērtēšana); skolas administrācija, vecāki, eksperti, valsts un pašvaldības institūcijas (ārējā vērtēšana).

Vērtēšana ir mācību procesa sastāvdaļa, tāpēc veicama visā mācību laikā, izvēloties piemērotāko vērtēšanas vietu mācību procesā, vērtēšanas mērķi, vērtēšanas metodisko paņēmieni, vērtējuma atspoguļošanas veidu (sk. tabulu)

Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Piemēri
Novērošana	Skolotājs atzīmē novērojumus par skolēna darba prasmēm. (piemēram, kā skolēni raksta vai lasa vingrinājumu, analizē, meklē analogijas). Skolotājs var izveidot dažādas novērojumu lapas, izvirzot konkrētu vērošanas mērķi (piemēram, par skolēnu pareizrūnas prasmēm mācību stundu laikā). Iegūtie rezultāti palīdz skolotājam pilnīgot mācību priekšmeta programmu, pieņemt argumentētus lēmumus par mācību metodēm, paņēmieniem.
Jautājumi	Skolēni mutvārdos vai rakstveidā atbild uz dažādu tipu jautājumiem. Tas dod skolotājam iespēju noteikt zināšanu un prasmju līmeni klasē un plānot tālāko darbu (izklāstāmos un izskaidrojamos faktus, piemērotākos vingrinājumus).
Diagnosticējošais diktāts	Skolēni raksta diktātu, kurā, piemēram, koncentrēti dažādi salikta teikuma interpunkcijas gadījumi. Tipisko kļūdu analīze ļauj mērķtiecīgi plānot mācību stundu mērķus un uzdevumus.
Pārrunas	Skolotājs ar skolēniem brīvā sarunā noskaidro skolēnu zināšanu līmeni tēmas apguves sākumā. Piemēram, pārrunas par teikuma jēdzienu un teikuma nozīmi teksta veidošanā.

Vingrinājumi	Skolēni veic vingrinājumus, piemēram, raksta tekstu, saliekot pieturas zīmes, un norāda teikumu gramatisko centru vai domā saliktus sakārtotus teikumus, izmantojot dažādus sakārtojuma saikļus. Šādi uzdevumi pārbauda skolēnu prasmes izmantot valodas zināšanas. Pārbaudi var veikt skolotājs, tā var būt skolēnu savstarpējā kontrole vai arī skolēns pats var veikt pašpārbaudi.
Pārskata tabulu veidošana	Skolēni veido pārskata tabulu, piemēram, par teikuma locekļu pazīmēm vai salīdzina salikta sakārtota un salikta pakārtota teikuma pazīmes. Tiek vērtētas skolēnu latviešu valodas zināšanas, prasmes lietot šīs zināšanas praktiskajā darbībā. Tiek vērtētas skolēna prasmes apkopot informāciju, klasificēt to, saskatīt līdzīgo un atšķirīgo.
Diskusija	Skolēni kopā ar skolotāju vienojas par diskusijas tematu (piemēram, "Sarunvalodas kultūra mūsu klasē"), sagatavo jautājumus, izvēlas būtiskos un diskutē par izvēlētajiem jautājumiem. Tiek vērtēta izpratne, prasme izteikt un argumentēt savu viedokli par noteiktu tēmu.
Pašvērtējuma kartes	Katras tēmas apguves sākumā tiek izveidotas pašvērtējuma kartes (piemēram, kā novērtēt uzstāšanos), kurās skolēns pēc tam atzīmē, ko ir apguvis, izpratis, kādas prasmes ieguvis. Ar pašvērtējuma kartēm var strādāt klasē, to aizpildīšana var būt arī mājas darbs.
Diktāts	Skolēni raksta kādu no diktāta veidiem. Skolēni klasē novērtē savu darbu (piemēram, klasē kopīgi analizē tekstu, skolēni labo kļūdas paši vai mainās darbiem ar klases biedru).
Testveida uzdevumi	Skolēni veic dažādus testveida uzdevumus, lai pārbaudītu viņu zināšanas un prasmes mācību tēmas apguves procesā. Piemēram, par tematu "Darbības vārds" var sagatavot uzdevumus, kas pārbauda zināšanas par darbības vārda gramatiskajām kategorijām un darbības vārda pareizrakstību.
Atstāstījums	Skolēni raksta atstāstījumu, kurā izmanto apgūtās zināšanas un prasmes par apgūstamo tēmu. Piemēram, kad skolēni apgūst tiešo runu un uzrunu, var rakstīt atstāstījumu ar dialoga elementiem.
Domraksts/eseja	Skolēniem tiek piedāvāti domrakstu temati par kādu noteiktu tēmu, piemēram, "Interesantākās lappuses latviešu valodas mācību grāmatā..." Tiek vērtētas skolēnu teksta plānošanas prasmes, prasmes izteikt savu viedokli rakstveidā, pamatot to un pareizrakstības prasmes.
Mutvārdu uzstāšanās par mācību tēmu	Skolēni sagatavo stāstījumu par mācību tēmu. Darbu var veikt individuāli, pāros vai grupās – gan mājās, gan klasē. Piemēram, mutvārdu stāstījums "Divdabja teiciens" vai rakstu darbs "Pieturzīmes vienkāršā teikumā". Tiek pārbaudīta skolēnu izpratne par mācību tēmu, prasme izklāstīt mācību tēmu, ilustrēt to ar piemēriem, pareizrūnas un pareizrakstības prasmes.
Video vai audioieraksts	Skolēnu runa tiek ierakstīta audiokasetē. Tiek analizēta un vērtēta skolēnu runa. Tiek filmēta stundas gaita. Skolēni kopā ar skolotāju analizē stundas gaitu, skolēnu un skolotāju darbību mācību stundā. Tiek vērtēta skolēnu prasme vērtēt savu darbu, saskatīt problēmas mācību satura apgūvē.
Mutvārdu/rakstveida atbildes uz jautājumiem par mācību tēmu	Skolēni meklē atbildes uz atmiņas, izpratnes, analīzes un jautājumiem. Piemēram, apgūstot tēmu par vietniekvārdiem, skolēni atbild uz jautājumiem: pie kuras grupas pieder vietniekvārdi <i>mans, tavs, savs</i> ; pie kuras vai kurām grupām pieder vietniekvārdi <i>mūsu, manu, sev, savu</i> ;

	vai teikums <i>Skolēni viens aiz otra soļoja pa šauro taciņu</i> izveidots pareizi.
Darba mape	Skolēni apkopo, strukturē un izvērtē savu darbību kādas tēmas apguvē. Piemēram, skolēni var pārskatīt visus apkopotos mājas darbus par mācību tēmu, analizēt kļūdas, noskaidrot, kas vēl ir palicis neapgūts.
Pētījums	Skolēni kopā ar skolotāju tēmas apguves sākumā izvēlas pētījuma tematus, un skolēni to veic to individuāli vai pāros, vai grupās. Piemēram, tēmas “ Izsaukuma teikumi kādā no daiļdarbiem un to funkcionālā nozīme”, “Sarunvaloda pusaudžu vēstulēs dažādiem žurnāliem”. Tiek vērtētas skolēnu zināšanas par tēmu, prasmes veikt praktisku pētījumu un vizuāli/grafiski atspoguļot tā rezultātus, kā arī prasmes veidot secinājumus un tos prezentēt.
Pārbaudes darbs	Skolēni veic daudzveidīgus uzdevumus, kas liecina par viņu zināšanām, prasmēm, kā arī spēju lietot apgūtās zināšanas gan standarta, gan nestandarta situācijās.
Grupās projekts	Skolēnu grupas radītais “produkts” vai risinātā problēma ir pietiekams pierādījums gūtajiem mācību sasniegumiem. Pārbaudes formai un vērtēšanas kritērijiem ( <i>kas</i> un <i>kā</i> tiek novērtēti), cik vien iespējams, ir jāatbilst projekta metodes koncepcijai. Skolotājs novērtē, kā ir sasniegts konkrētais mācību mērķis (kā skolēni prot risināt problēmu – no ieceres līdz tās demonstrēšanai, kas apliecina skolēnu prasmes un attieksmes) un izvirza uzdevumus tālākajam mācību procesam.
Referāts	Ir izmantojams atsevišķos gadījumos. Tiek vērtētas skolēnu zināšanas konkrētā satura jomā, prasme atrast, apkopot un strukturēt informāciju, kā arī prasme rakstīt zinātniskajā stilā.

Izvēloties pārbažu saturu, ieteicams kombinēt formālās pārbaudes metodes (rakstveida pārbaudes darbi) un autentiskās metodes, kurās nozīmīga vieta atvēlēta skolēna praktiskajam sniegunam (priekšnesumam), tādējādi nodrošinot gan apgūtā mācību satura kontroli, gan nosakot sasniegtos mācību mērķus un uzdevumus. Mācību satura kontrolei paredzēta ievadvērtēšana un kārtējā vērtēšana; robežvērtēšanā un nobeiguma vērtēšanā jāakcentē mācību mērķu un uzdevumu pārbaude.

Skolotājs savus veidotos darbus pārsvārā vērtē pēc kritērijiem (vērtēšanas kritērijus nosaka skolotājs pats atkarībā no mācību priekšmeta satura un mācību procesa organizācijas vai saskaņā ar izglītības iestādes izstrādāto izglītības programmu.